

Rodrigo de Valero en Raphaella,

Spaansche Martelaren van vóór 300 jaar.

EENE PINKSTERGESCHIEDENIS.

UITGEBEVEN DOOR DE NEDERLANDSCHE ZONDAGSCHOOL-VEREENIGING.

TWEEDE DRUK.

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZOON.

Prijs f - 10. 100 Ex. f 7.—.

Rodrigo de Valero en Raphaella,

SPAANSCHÉ MARTELAREN VAN VÓOR 300 JAAR.

Stoomdrukkertj van Roeloffzen & Hübner, Amsterdam.

Rodrigo de Valero en Baybaella.

EENE PINKSTERGESCHIEDENIS.

Wij zijn in Spanje, dat troetelkind der natuur, hetwelk evenals zijn broeder Italië met al de pracht der zuidelijke zonnestrallen en al de heerlijkheid eener schier onafgebroken lente prijkt. Nu vooral vertoont het al zijne schoonheid. Het is Pinkster. Overal zijn huizen en kerken met frisch groen en levende bloemen getooid. Op het feest van de uitstorting des Heiligen Geestes moet ter eere der eerste gemeente, vooral ter eere van Maria, „de moeder Gods,„ alles een heerlijk aanzien hebben. Priesters en monniken wedijveren met de geloovige, of liever bijgeloovige schaar, om in deze dagen van afval en ketterij eens recht te toonen hoeveel belang zij in de heilige Katholieke kerk stellen.

In deze dagen. Welke dagen? Lezer, wij zijn in den tijd van Keizer Karel V, die tegelijk Koning van Spanje, Graaf der Nederlanden en Keizer van Duitschland was. Het is het jaar 1550. De machtige gebieder, die met recht kon zeggen, dat „in zijn gebied de zon niet onderging,“ omdat hij ook over de nieuwe wereld (Amerika) regeerde, heeft op den Duitschen rijksdag als 21jarig jongeling met den Duitschen Hervormer Maarten Luther kennigemaakt. Daar heeft hij te Worms den kloeken monnik bewonderd, die het woord des geloofs zoo luide uitsprak: „Hier sta ik, ik kan niet anders; God helpe mij!“ O, had hij

toen zijn jeugdig oog niet gesloten voor het licht, dat er indrong, had hij toen zijn jeugdig hart geopend voor den troost van het Evangelie, geheel anders zou hij nu op zijn 50ste jaar temoede wezen. Maar de Keizer wilde niet bukken voor den Koning der koningen; hij bleef Rome getrouw, en werd zijn onderdanen ten vloek.

Brandstapel op brandstapel verrees en het ketterbloed verfd menig schavot ook in Spanje. De ketterij schuilde in het eigen paleis van Karel; ja wat meer zegt: mannen uit zijn gevolg hadden haar meêgebracht van den rijksdag te Worms en de rondreize des Keizers door zijne Duitsche staten. Zijn geheimschrijver Alphonso de Valdez, en zijn hofkapellaan Alphonso de Virves waren doordrongen van de waarheid des Evangelies, en vooral de beroemde prediker Agustin Cazalla predikte vrijmoedig de nieuwe leer in hun schoon maar ongelukkig vaderland. In het geheim vormden zich overal Protestantsche gemeenten, en het Evangelie beloofde een voorspoedigen oogst. Maar de Inquisitie, die geloofsrechtbank, waarvoor allen gedaagd werden, die iets anders durfden belijden dan wat Rome als geloofsregel voorgeschreven had, toog aan haar bloedigen arbeid, en vandaar dat zoo menige vrijmoedige mond voor altijd werd tot zwijgen gebracht.

De lezer is nu genoegzaam op de hoogte om kennis te maken met Rodrigo de Valero en zijne zuster Raphaella.

Zij zijn uit een oud Spaansch geslacht van het edelste bloed. Rodrigo is een echte Hidalgo of Ridder, en ofschoon nog jeugdig van leeftijd, heeft hij toch reeds grooten invloed niet alleen in zijne geboorteplaats Sevilla, maar in geheel Siviilië. Er is dan ook geen tournoi of steekspel, geen voorname jacht of iets van dien aard, waarbij deze Hidalgo ontbreekt; en wat meer zegt: overal worden zijn moed en zijn schranderheid om het zeerst geprezen.

Niet een enkele der menigvuldige Spaansche schoonen mocht het gelukken zijn hart blijvend te veroveren; met al de teederheid en de liefde, die een broeder voor eene zuster kan voeden, hing hij aan de eenige dochter zijner ouders, de eenig overgeblevene naast hem van hun adelijk geslacht: zijne zuster Raphaella.

Telkens keerde hij na eene uitspanning, die zij hem gewoonlijk alleen genieten liet, tot haar weder in het ouderlijk lustslot met de vele boomgaarden en tuinen.

Ditmaal bleef hij evenwel wat al telang uit. Reeds vóór Paschen was Rodrigo weggegaan, en nu is het de eerste Pinksterdag. Hij was op een groot feest in Granada; maar langer dan 14 dagen duurde het toch niet, en dan nog 14 dagen voor de reis, zoo heeft Raphaella reeds bij zichzelf geredeneerd en uitgerekend; maar zij heeft zich misrekend, dit is klaar.

Intusschen begeeft zij zich naar buiten, om haar tuin eens na te zien, en de schoonste rozen te plukken, om daarmede het Madonna-beeld (de Madonna, zoo heeten de Spanjaarden Maria) eens recht schoon op te sieren ter eere van het Pinksterfeest. Zij heeft de Ava Maria opgezegd en tien rozekransen gebeden, en daarbij aan de zielen harer afgestorven ouders gedacht, die beiden reeds lang de vuurproef in het vagevuur verduren.

Daar schiet haar op eenmaal eene gedachte in het hoofd. En zij wendt het schoone gelaat vol weezin af, als wilde zij met die beweging deze gedachte verdrijven. Welke is die giftige slang, wier beet haar zoo schijnt te verschrikken?

Zij heeft een bedelmonnik, wien zij onlangs huisvesting verleende, hooren zeggen, dat het vagevuur een verzinsel van geldzuchtige priesters is, eerst in de 12de eeuw uitgevonden. Volgens het zeggen van dien man, was bij het sterven het lot van den mensch voor eeuwig beslist, en — bevatte zijn woord waarheid, dan was ook alles ijdel en tevergeefs wat zij voor haar ouders deed of bad.

„Neen,“ roept zij eensklaps luide uit, „neen, zoo zal men ons

eenvoudige vrouwen toch niet bedriegen! Ook Rodrigo, mijn ridderlijke broeder, gelooft even stellig als ik aan al wat de priesters leeren!.... Maar was hij maar hier! Ik zal mij haasten, om onze huiskamer eens recht feestelijk te maken en mijn aan den Heiligen Geest gewijd tortelduijfe zal vroolijk koeren in het middea van groen en bloemen."

Hare handen reppen zich, en in haar alleenspraak is zij zoo verdiept, dat zij het niet eenmaal bemerkt heeft, hoe de lang verwachte broeder achter haar staat en af luistert wat zij meent, dat niemand hoorde.

De schoone, ridderlijke jongeling nadert haar nog dichter en sluit haar plotselings in zijn armen. Weder schrikt Raphaella alsof haar een adder stak; maar nauwelijks heeft zij den man, die zich deze vrijheid veroorloofde, in het oog gezien, of zij onttrekt zich niet aan zijne liefkozing, en met de woorden: „O, Rodrigo! wat zijt ge lang weggebleven!“ drukt zij hem een hartelijken zusterkus op de lippen.

Wij volgen het tweetal in de woning. De rozen, anjelieren en jasmijnen zijn in wanorde aan de voeten der Madonna neêrge worpen, en brood, vleesch en wijn zijn op de tafel gezet, terwijl de heerlijkste zuidvruchten worden opgedragen, om den vermoeiden reiziger een maaltijd te bereiden.

Rodrigo schijnt recht hongerig te wezen, en laat zich alles bijzonder goed smaken. Zijne zuster bedwingt haar nieuwsgierigheid eene wijle; maar nu moet zij toch vragen vanwaar het komt, dat hij haar zoo bovenmate wachten deed.

De Valero ziet haar aan met een paar oogen, die van vreugde fonkelen.

„Raphaella, mijne dierbare zuster,“ zegt hij eindelijk, „ik heb een schat gevonden.... een schat zoo groot, dat geheel Spanje met al wat het in de nieuwe wereld bezit, daarbij niet halen kan!“

Verbaasd staart het meisje hem aan, maar zij vraagt niets, en daarom gaat hij voort: „Wat zijn wij tot heden dom en ongelukkig geweest, dat wij de woorden der menschen gesteld hebben boven het woord Gods! Maar laat ik u alles geregeld verhalen. Ik kwam van het tournooi en had mij wonderwel vermaakt. Weder mocht het mij gelukken al mijne tegenstanders ter aarde te werpen en de eerepalm der overwinning was mij opnieuw toegewezen. Zoo reed ik huiswaarts. Het was warm. Ik had mijne wapenrusting ingepakt en met de muilieren vooruitgezonden, terwijl ik alleen door het koele woud ging. Daar ontmoette mij een monnik, die eerbiedig bleef staan, en mij een beker water uit de bron aanbood. Ik nam dien drank aan, en wilde den vriendelijken monnik met een piaster beloonen; maar hij weigerde het geld aan te nemen en vroeg mij: „Mag ik u dien beker waters geven in den naam van een discipel des Heeren, Hidalgo?”

„Verwonderd zag ik den man aan, ik had nog nooit zulk een woord vernomen, en het kwam mij voor, of hier zoo ietwat ketterij onder stak. Ik zag vroeger enkele kettters, hun spraak was als die van dezen kluzenaar.”

Inmiddels sloeg Raphaella verscheidene malen een kruis, en keerde haar aangezicht naar de Madonna. „Broeder,” riep zij uit, „zulk een ketttersche monnik is ook bij mij geweest, en heeft mij vreeselijke leugens en dwalingen omtrent het vagevuur gezegd. Gij zijt hem toch spoedig ontvloden?”

„Nee nuster, dat ben ik niet. Ik gevoelde mij integendeel sterk tot dien man getrokken. Ik weet niet, hoe het kwam, maar het was of eene stem in mijn binnenste mij zeide, dat ik van hem iets goeds zou leeren. Daarom bond ik mijn paard aan een boom, en ging met den monnik zijne hut binnen. O, Raphaella, hadt gij eens gehoord wat ik dáar hoorde! Daar vernam ik, dat niet de absolutie van den priester, maar alleen het bloed van Jezus Christus de zonde kwijtscheldt. Daar hoorde ik, dat de mis niet anders dan afgoderij is; maar dat het geloof in den Heiland ons deel geeft aan al zijne

heilgoederen; — dat geen boetedoening, hoe zwaar ook, geen gave of offerande, hoe groot ook, het hart kan veranderen, maar alleen de vernieuwende kracht van den Heiligen Geest, ter wiens gedachtenis wij het Pinksterfeest vieren. Ach, Raphaella, doe weg dien dwazen opschik van dat Madonna-beeld, of beter nog, werp die afgodes in duizend stukken.

„Maar wat zie ik? Zijt gij ziek? Hoe bleek is uw gelaat! Hoe ontsteld ziet gij er uit! Wat is u overkomen?“

„Mijn broeder, mijn arme broeder! Gij zijt, zoo waar ik leef, een ketter geworden! Madonna, sta mij bij, of ik sterf van smart!“

„Wees verstandig, kind, en laat u door wijzer menschen inlichten. Lang genoeg hebben de priesters ons steenen gegeven voor brood; nu is het licht der waarheid voor ons opgegaan, en wij mogen het Woord Gods met eigen oogen lezen.“ Dit zeggende haalde Rodrigo de Valero een oud boek uit zijn kleed tevoorschijn, en het met groote ingenomenheid op tafel neerleggende, vervolgde hij: „Ziet gij dit boek? Dat is het Woord Gods. Gij kunt het niet lezen. Het is de Vulgata, de latijnsche Bijbel. Dat is de schat, die meer waard is dan koninkrijken. Of zoudt gij meenen, dat de monnik en zijne vrienden al deze dingen maar zoo uit zichzelf zeggen en weten? Neen, allen, die Rome kettters noemt, lezen dit boek. Luther heeft het in Duitschland aan zijne landgenooten bekendgemaakt, Zwingli in Zwitserland, Calvijn predikte het in Frankrijk, maar bij ons wordt het alleen in holen en spelonken gelezen en aangehoord. Dit zal anders worden. Ik ben een Hidalgo en geef mijn ridderlijk woord, dat ik voor waarheid, vrijheid en recht zal strijden zoolang ik leef. Van dit oogenblik af is het uit met die laffe ridderspelen en den laffen roem van den eereprijs der tournooien. De Valero wijdt zich aan edeler zaak!“

Raphaella had den stortvloed van woorden, die uit haars broeders mond kwam, zonder spreken, met klimmende verbazing aangehoord. Zij was geheel uit het veld geslagen. Altijd gewoon haar broeder in alle opzichten als haar meerdere te beschouwen, zoo kon zij ook

nu niet anders denken dan dat hij aan geen dwaasheden geloof zou schenken; maar het viel haar te rauw op. Zij moest eerst nadenken. Dat had hij immers ook gedaan.

De Valero was zeer voortvarend, en zijn ijver bleek ook later niet altijd de vrucht van verstandelijk overleg. Als ridder kende hij geen korteren weg, dan die, welke langs de snede van zijn zwaard ging, en alles moest bij hem vlug en vlot van de hand gaan.

Nog immer zat de zachtzinnige Raphaella in gepeins over zijne woorden verzonken, toen hij opstond, naar het Madonna beeld ging, en niet onduidelijk liet blijken wat hij voornemens was met de „moeder Gods“ te doen. Daar springt de peinzende op en houdt hem tegen.

„Ik bid u, Rodrigo, doe dat niet?“

„Maar Raphaella, zeg mij toch eens wat moeten deze bloemen bij dat beeld? Wat heeft dat beeld met het Pinksterfeest te maken?“

„Met het Pinksterfeest! Wel toen is de Heilige Geest op Maria uitgestort. Daarom is haar kind Jezus ook de Zone Gods, en zij zelve de moeder Gods geworden.“

„Gij weet er waarlijk niets van. Dat de Heilige Geest Maria de moeder van Jezus maakte was vóór Jezus' geboorte, en het Pinksterfeest had plaats tien dagen na Jezus' hemelvaart. Hoe kan dat nu uitkomen?“

„De kapellaan heeft het ons geleerd toen wij nog kinderen waren, en later heb ik er nooit over nagedacht.“

„Zoo is het juist. Maar luister nu wat het Woord Gods er van zegt.“ En meteen nam Rodrigo zijn Bijbel, en tegen het standbeeld der Madonna geleund, begon hij in het Spaansch te vertalen wat in Handelingen 2 geschreven staat. Hij ging zoo voort tot aan het 18de vers: „En ook op mijne dienstknechten en op mijne dienstmaagden zal Ik in die dagen van mijnen Geest uitstorten en zij zullen profeteeren.“

Hier hield hij op en begon met vuur en warmte eene redevoering te houden over de onmisbaarheid van dien Geest voor een

ieder, oud of jong, rijk of arm, dienstbaar of vrije, wie het ook wezen mocht. En als een bewijs, dat deze profetie waarheid bevatte, stelde hij zichzelf voor als iemand, die zich vroeger nooit om den godsdienst bekommerd had, en thans reeds door den Geest had leeren profeteeren (onderwijs geven). Hij had tot hoorders zijne zuster niet alleen, ook de dienstboden waren langzamerhand binnengekomen en ieder hunner was zóo verbaasd den jeugdigen ridder op zulk eene wijze in een prediker herschepen te zien, dat zij niet weér heengingen naar hun werk, maar hem ten einde toe aanhoorden.

Dit zou nu alles heerlijk en schoon geweest zijn. en zeker zouden de engelen in den hemel zich over dit tooneel verheugd hebben, als Rodrigo de Valero niet te veel vergeten had het woord, dat daar geschreven staat: „niet door kracht, noch door geweld, maar door mijn Geest zal het geschieden.“ De waarheid der hervorming was beter ontwikkeld in zijn hoofd dan in zijn hart. Het woord had nog niet veel diepte, al wies het ook voorspoedig. Juist omdat hij deze diepte van overtuiging miste, was het geloof van de Valero wel oprecht en vurig, maar het moest in den smeltkroes der beproeving. Dat andere woord: „Ik zal u doopen met den Heiligen Geest en met vuur,“ verstond hij nog niet. Die vuurdoop der loutering, dat vagevuur vóór den dood, niet er na, zooals de priesters zeiden, was hem vreemd.

Maar zien wij wat er meer voorvalt. Het naar buiten dragen van de mooie Madonna met bloemen en al is het werk van een oogenblik, en evenzeer de uitwendige hervorming van heel het huis. Daar mocht niets Papistisch in blijven. De oude trouwe dienstboden bleven, de jongere verlieten een huis, dat hun kettterschen meester behoorde. En Raphaella?

Het meisje kende zichzelf niet meer. De hervorming was haar te ruw gegaan. In haar hart spraken stemmen, die zij het zwijgen opleggen moest om des broeders wil, maar die toch een antwoord vroegen. De hervorming, welke onder haar oog had plaats gehad, was gelijk aan den stormwind, en zij gevoelde, het moest het suizen

van een zachte stilte wezen, waarin de Heer zich openbaarde. De Heer zond in zijne liefde denzelfden monnik, die haar eerst zoo verschrikt had, om haar met kalmte, met geduld en ootmoed den weg der zaligheid bescheidenlijk uit te leggen. En zij bleef niet doof voor die roepstem. Ook Raphaella werd voor de nieuwe leer, neen, wat oneindig meer zegt, voor Jezus en den hemel gewonnen.

Van nu af was de dappere Hidalgo, Rodrigo de Valero, op de steekspelen der ridders en bij hun comedie-vertooningen niet meer te vinden. Hij streed een anderen strijd. Met fieren moed predikte hij overal het woord der waarheid. Hij kwam er openlijk voor uit, dat hij de nieuwe leer met hart en ziel aanhing en met goed en bloed wilde verdedigen. Het scheen hem niet ridderlijk toe zich in het geheim te verschuilen. Ook zocht hij de verborgen vrienden der hervorming op, en door zijn geestkracht evenzeer als door zijn maatschappelijken stand en groote rijkdommen, werd hij een aanvoerder der onderdrukte schaar. Evenwel was het in Spanje de tijd niet om tegen Rome te worstelen. Daar kwam een tijd van lijden en martelaarschap. Het zaad, dat zoo welig opschoot, bleek maar al te veel op den steenachtigen grond gezaaid te zijn, waar het geen diepte van aarde had, en dus ook geen diepe wortels schie-ten kon.

Na dien eersten Pinksterdag van zooveel beteekenis voor broeder en zuster beiden, volgde menig jaar van liefelijken omgang in de vreeze des Heeren. Bij Rodrigo rijpte het nieuwe leven dagelijks meer, en ofschoon hij zijn leven lang niet van zekeren haast en overijling vrij te pleiten was, toch leerde hij telkens beter zichzelf kennen en zijn Heiland, wiens Geest telkens krachtiger in hem werkte. Zoo werd hij voor den vuurdoop bereid.

Daar hij van zulk een oud, adelijk geslacht was, hetgeen in Spanje meer beteekende dan alle wetenschappelijke of zedelijke verdiensten,

durfde de Inquisitie met haar pijnbanken en schroeven, met haar brandstapels en schavotten hem langen tijd niet aan. Maar toch blonk zijn groote rijkdom haar in het oog en wekte hare begeerlijkheid niet minder op dan zijne grove ketterij haar afkeer gaande maakte. Eindelijk waagde zij een koenen stap.

Rodrigo was niet tehuis en zijne zuster zat als naar gewoonte in het rozenprieel zijne terugkomst af te wachten, toen hij niet verscheen; maar wél een gewapende bende, die met woest geweld het huis binnendrong. In naam van het allerheiligste gerecht der Inquisitie worden haar de sleutels van kisten en kasten afgevraagd, en haar medegedeeld, dat al de goederen van haar broeder zijn verbeurd verklaard, omdat hij een ketter is.

Tegenstand was nutteloos. Toen de Valero thuis kwam vond hij zijn huis door anderen ingenomen. Hij kon evenzoo vertrekken als hij gekomen was. Waar zijne zuster gebleven was kwam hij nooit te weten. Waarschijnlijk sleet zij hare dagen in een klooster, tot de dood haar afloste van een smartelijken post, en zij in de vrije lucht van het nieuwe leven ontwaakte.

Verre was het van de Valero, dat hij nu ophield het geloof te verkondigen, waarbij zijne ziel leefde. Zoo mogelijk met nog meer ijver en liefde dan tevoren ging hij van stad tot stad en van dorp tot dorp, overal van Christus den Gekruiste sprekende. Daar bereikt hem opnieuw het „allerheiligste Gerecht.“ Daar wordt het hem weder afgevraagd: „Hebben wij u niet verboden in dezen naam te spreken?“

In de akelige kerkerholen der Inquisitie stond de fiere dienaar van Jezus den Gekruiste voor zijne beulen terecht. Niet één duimbreed week hij van de goede belijdenis, en zijn vonnis was: „levenslang het San benito te dragen.“

San benito, wat is dat? Dat is een wijde mantel met grijnzende duivelskoppen en roode en gele vuurvlammen beschilderd. Het is het zinnebeeld van de helsche pijniging, waaraan de vertoornde kerk haar afvallige kinderen overgeeft.

Toch boog zich het moedige hoofd van Rodrigo de Valero niet. „Vreest niet voor hen, die slechts uw lichaam kunnen dooden, en daarna niets meer vermogen te doen; maar vreest Hem, die beiden ziel en lichaam kan verderven in de hell!” met dit woord op de lippen verliet hij den kerker.

Toch zou hij het vroolijk zonlicht niet weder zien. Daarbuiten stonden eenige mannen, die hem opnamen en in alle haast naar een naburig klooster brachten. Hij is er nooit meer uitgekomen. Men heeft ook nooit meer iets van hem vernomen.

Eenige jaren later hing een priester in de hoofdkerk te Sevilla een San benito op. Daaronder plaatste hij een groote strook papier, waarop geschreven stond: „Rodrigo de Valero, de afvallige en valsche Apostel, die voorgaf door God gezonden te zijn.

Deze daad van spot en verachting bewees dus dat de man, wiens dit vloekgewaad was, niet meer onder de levenden behoorde. Zoo had hij dan dat spotkleed achtergelaten, en was nu omhangen met den mantel der gerechtigheid in het Koninkrijk des Vaders.

Door den vuurdoop der beproeving was hij het Kanaän der ruste ingegaan.

